

ŠVIESA

SAUSIS-VASARIS-KOVAS, 1958

TURINYS

Mūsų L. L. D. suvažiavimas	2
Ekonominės ir politinės perspektyvos. A. B.	3
Aš nueisiu į darželį. Eil. A. Matutis.	5
Našlaitė. Eil. A. Matutis.	5
Marksistinė Tarybų Lietuvos istorija. R. M.	6
Aš pasėjau. Eil. A. Matutis.	7
Svirplio daina. Eil. Antanas Jonynas.	7
Diego Rivera ir jo kūryba liaudžiai. R. Baranikas.	8
Žiema. Eil. Vl. Mozūriūnas.	10
Nuo savo tautos atitrūkus autorė. J. Baltušis.	11
Mūsų sveikatos reikalai. J. J. Kaškiaučius, M. D.	15
Senyvo žmogaus dieta	
Valgymo tvarka	

Deksnyš, J.
30 Suffield St. 11

No. 1

alg o yurgs

*kanai galima
parasit gražaus
lauskas*

*Vinens pasesas
Vimentas pasesas
alcaloigecana 3mogaus
eliel Suprataria*

ŠVIESA

(The Light)

Political, Scientific and Literary Quarterly Magazine, published by American Lithuanian Workers
Literary Association, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill 19, N. Y.

Editorial Board: R. Mizara, A. Bimba,
Managing Editor—Anthony Bimba.

Subscription rates: \$1.00 a year; single copy 25c.

Entered as second class matter at the Post Office at Jamaica, New York under the Act of March 3, 1879.

No. 1

Sausis-vasaris-kovas (Jan.-Feb.-March), 1958

XXIV

Mūsų L. L. D. Suvažiavimas

Naujasis Centralinis Komitetas yra nutaręs šiemet liepos mėnesį Pittsburghe sušaukti Lietuvių Literatūros Draugijos nacionalinį suvažiavimą.

Prie šio mūsų didžiosios kultūros-apšvietos organizacijos suvažiavimo reikia rūpestingai prisiruošti. Reikia, kad suvažiavimas būtų gausus dalyviais ir veiksmis.

Suvažiavimą nutarta šaukti apsvartymui visos eilės problemų ir reikalų. Jų susikuopė apščiai. Yra, pavyzdžiui, iškilusių įvairių nuomonių dėl mūsų Draugijos ateities. Paskutiniaisiais laikais rimtai keliamas klausimas peržiūrėti mūsų knygų ir žurnalo šviesos leidimo programą. Centre jau gauta keletas pasiūlymų. Jie parodo nuomonių pasidalinimą. Kai kurie nariai ir veikėjai, matyt, norėtų tą seniai įsigyvenusią tradicinę programą pakeisti. Vieni siūlo žurnalą "Šviesą" visiškai su-laikyti, o visas lėšas ir jėgas sukonzentruoti į knygų leidimą. Kitiems atrodo, kad mūsų sąlygose šiais laikais knygų skaitymas yra "išėjęs" iš mados, todėl galima arba visiškai liautis knygas leisti, arba išleisti tikrai gerai parinktą vieną knygą per porą metų, tuo tarpu padidinant, padažninant ir pagerinant "Šviesą". Vis tiek, girdi, daugiau narių pasakaito "Šviesą", negu storas knygas. Yra pasiūlymų "Šviesą" padaryti mėnesiniu žurnalu. Tokio pažangaus lietuviško žurnalo Amerikoje nesiranda.

Be to, naudinga rimtai pažvelgti į L.L.D. organizacinius reikalus. Nors, tiesa, Draugija dar gerai laikosi, bet negalima nuneigti faktų, kad kuopų ir rajonų veikla paskutiniaisiais keleriais metais yra žymiai susilpnėjus.

Klausimas: kas reikėtų padaryti tos veiklos pagyvinimui ir organizacijos sustiprinimui? Matome trūkumus ir silpnumus, bet rimtai nepaieškome būdų jų pašalinimui. Tikrai suvažiavimas, Centralinio Komiteto nuomone, galėtų visapusiškai išnagrinėti šias ir kitas problemas.

Tai tokiais, maždaug, sumetimais ir išroka-vimais nutarta suvažiavimą sušaukti. Bet mes žinome, iš daugelio metų patyrimų, jog suvažiavimas save pateisins tik tokiaime atsi-tikime, jeigu jis bus gerai paruoštas ir jeigu juomi susidomės kuopos ir jų veikėjai.

Tad šiuomi "Šviesos" redakcija ir nori at-sikreipti į visus L.L.D. narius, į visas kuopas, į jų viršininkus ir veikėjus, su karščiausiu paraginimu: Be jokio atidėliojimo ruoškitės šiam suvažiavimui! Suraskite būdus pasiun-timui į Pittsburgą skaitlingų delegacijų.

Mūsų L.L.D. yra sena ir vienintelė visame pasaulyje tos rūšies organizacija. Ji per ke-turiasdešimt trejus savo gyvavimo metus yra atlikus didelius darbus. Jai dar lemta ilgai gyvuoti ir dar daug didelių darbų nuveikti. Jos išleistoje literatūroje ir ilgų metų veiklo-je energingai puoselėtos darbininkiškos idė-jos įsikūnija nebesuskaitomose darbo žmonių milijonuose visame pasaulyje. Mūsų idėjos, naujo gyvenimo ir taikaus visų tautų ir rasių sugyvenimo idėjos, laimi pasaulį!

Su dideliu pasididžiavimu mes galime saky-ti: Mūsų L.L.D. yra parodžiusi teisingą kelią tūkstančiams Amerikos lietuvių. Jos misija dar toli gražu nebaigta. Ji dar mojasi nau-jiems apšvietos ir kultūros darbams!

Ekonominės ir politinės perspektyvos

A. B.

Visi duomenys rodo smarkų Amerikos ekonomikos "sušlubavimą". Kol kas valdžia ir buržuaziniai ekonomistai šios krizės nevadina depresija, o tiktai "laikinu atslūgimu". Prezidentas Eisenhoweris savo pranešimuose Kongresui pripažįsta tokį "atslūgimą," bet ramina pats save ir visą šalį, jog šis "atslūgimas" jau beveik praeinąs, o su pirmaisiais vasaros mėnesiais tikrai mūsų gamyba pradėsianti kopti aukštyn.

Tuo tarpu nepraeina diena, kad spaudoje nepasirodytų davinių apie naujus darbininkų atleidimas iš darbo. Ypač jau skaudžiai šis "atslūgimas" yra jaučiamas sunkiojoje šalies pramonėje ir transportacijoje. Automobilių, plieno, gumos, mašinų, žemės ūkio padargų gamyboje atleidimai iš darbo labai dideli.

Sausio 30 d. United Press pranešimas iš Washingtono suteikia tokių davinių: Federalinio Darbo departamento sekretorius James P. Mitchell sako, kad vasario mėnesį daugiau kaip keturi milijonai amerikiečių vaikštinės be darbo. Tai bus aukščiausias bedarbių skaičius nuo 1950 metų. Jis nemano, tačiau, kad per vasarį bedarbių skaičius perviršytų keturis milijonus ir penkis šimtus tūkstančių. Tuo tarpu mūsų ekonomistai, girdi, teigia kad gegužės mėnesį bedarbių skaičius nukris iki 3,700,000. Iš kitos pusės, jie, ekonomistai, persergsti, kad jeigu biznio padėtis nepasitaisys, tai bedarbių skaičius galės pasiekti ir penkis milijonus!

Kuo prezidentas Eisenhoweris ir Darbo sekretorius Mitchell remia savo optimizmą, jog su kovo mėnesiu mūsų šalies ekonomika pagyvėsianti ir bedarbių skaičius sumažėsias? Vyriausiai tuo, kad labai padidės militarinės valdžios išlaidos, kad, pagal valdžios biudžetą, bilijonai ir bilijonai dolerių eis į apsigynimą, o tas, neišvengiamai, labai prielankiai atsilieps į sunkiąją gamybą. Kiek toji prezidento ir sekretoriaus optimistinė pranašystė pasitvirtins praktiškajame gyvenime, tenka palaukti ir pamatyti.

TIKROVĖ IR APSKAIČIAVIMAS

Kai mes kalbame apie keturis ar penkis milijonus bedarbių, tai, reikia žinoti, dar toli gražu nepasakome visos tiesos apie mūsų ekonominę padėtį. Reikia atsiminti, kad valdžios patiektieji daviniai nieko nesako apie keletą milijonų darbininkų, kurie tedirba dalį laiko — gal tris, gal keturias dienas savaitėje, — bet kurie nėra priskaitomi prie bedarbių. Daugelis paleistų iš darbo darbininkų nesiskubina prie bedarbių apdraudos, nes tikisi greitai grįžti atgal į darbą. Jie juk buvo atleisti "tiktai laikinai".

Taigi, sudėjus viską į daiktą, bedarbių skaičius jau dabar bus kur kas didesnis, negu valdžios paskelbtieji daviniai parodo. Spėjama, kad, abelnai, sausio mėnesio pabaigoje jau buvo tarpe penkių ir šešių milijonų bedarbių. Ateitis irgi netikra. Reikia atminti, kad technologijos tobulėjimas, automatizacijos plėtimasis mažina darbininkų skaičių fabrikuose ir įmonėse.

Iki šiol visa pokarinė Amerikos ekonomika rėmėsi ginklavimosi poreikiais. Kasmet bilijonai dolerių buvo išleidžiama ginklavimuisi. Ir šiandien visos ekonominio atsipeikėjimo viltys sudėtos į milžiniškas išlaidas militariškiems reikalams. Tai visiems aišku. Tiktai tuo tegalima išaiškinti tiek vyriausybes, tiek mūsų krašto valdančiosios klasės abelnai bijojimą taikos politikos laimėjimo. Tąja psichologija, tenka pripažinti, yra persiėmusi ir Amerikos darbo unijų vadovybė. Pasėka: Amerikos Darbo Federacijos-Industriinių Organizacijų Kongreso (AFL-CIO) vadai, pradedant George Meany ir baigiant Jacob Potofsky, prisimygę reikalauja ne sumažinimo valstybės išlaidų militariniams reikalams, ne tarptautinio susitarimo sumažinimui apsiginklavimo, bet daugiau tokių išlaidų, didesnio ir geresnio apsiginklavimo. Eisenhowerio administraciją darbo unijų judėjimo vadovybė kritikuoja ne iš kairės, bet iš dešinės, kritikuoja ne už šaltojo karo dirbtinį tęsimą, bet už "apsigynimo susilpninimą".

Bet taip visados būti negalės. Visa žmoni-ja yra ištroškusi taikos. Spaudimas didelis: anksčiau ar vėliau vyriausybė bus priversta skaitytis su pasaulio opinija. Militarizmo poreikiais paremtoji ekonomika negalės tapti amžinu, pastoviu, nuolatinu dalyku. Vienaip ar kitaip bus einama prie taikaus sugyvenimo tarpe kapitalizmo ir socializmo. Kas tada? Kas atsitiks su mūsų ekonomika, su darbais?

KRIZEI NUGALĖTI BŪDAI

Išeitis, žinoma, yra. Tiktai klausimas, ar mūsų valdančioji klasė norės ir mokės mūsų gyvenimą išvairuoti taip, jog bus apsieita be tokių baisių kančių, kokias šios šalies žmonės pergyveno didžiosios 1929-1933 metų depresijos laikais, su septyniolika milijonų bedarbių ir su visomis to viso pasėkomis? Kelias, atrodo, aiškus: pakelti darbo žmonių perkamąją galią, sutrumpinti darbo valandas, nukreipti dėmesį į pakėlimą gyvenimo lygio milijonų ir milijonų žmonių mūsų pietinėse valstijose ir vidurinių, vakarinių ir šiaurinių valstijų didmiesčių lūšnynuose, į mokyklų, ligoninių statybą, į desėtkus kitų taip labai reikalingų visos liaudies reikalų. Tučtuojau gamyba vėl suklestėtų ir daugeliui metų atsidadarytų naujos didžiulės rinkos. Be to, Azijoje ir Afrikoje Amerikos produktų laukia beveik neišsemiamos rinkos. Nesunku jas būtų atsidaryti protinga politika. Juk nė įsivaizduoti negalima didesnės politinės trumparegystės, kaip užsitvėrimas siena nuo skaitlingosios Kinijos ir jos rinkų.

Visa tai, aišku, reiškia dideles naujas galimybes pataisymui Amerikos ekonominės būklės ir nugalėjimui šio ekonominio atslūgimo. Bet, kaip jau sakyta, klausimas yra: ar mūsų krašte valdovai ir vadovai pasuks, ar, geriau, susipras ir pajėgs pasukti tuoju protingu keliu?

Daug kas turės paaiškėti dar šiais (1958) metais. Kai kurie ekonominiai klausimai darosi nebeatidėliojamais. Siaurinimas gamybos, atleidinėjimas iš fabriky, įmonių, kasyklų, nuo geležinkelių ir laivų tūkstančių darbininkų, arba pasitikėjimas išimtinai valdžios išleidžiamais bilijonais gynybos poreikiams, nėra tikroji išeitis.

RUOŠIMASIS KONGRESINIAMS RINKIMAMS

Politinės perspektyvos nedaug teaiškesnės už ekonomines. Abidvi didžiosios partijos ruošiasi kongresiniams rinkimams. Demokratai jau pereitais metais pradėjo viešai kalbėti apie šiuos rinkimus. Senatorius Johnsonas, demokratų frakcijos Kongrese vadovas, Harry Trumanas, buvęs prezidentas, Adlai Stvensonas, du kartus demokratų kandidatas į prezidentus. Dean Acheson, buvęs Trumano valstybės sekretorius, Demokratų partijos nacionalinio komiteto pirmininkas Mitchell, seniai nustatinėja gaires. Jie neabejoja apie rinkimų laimėjimą. Jie esą įsitikinę, kad einamoji ekonominė krizė, o ypač paskutinių kelerių metų dideli Amerikos diplomatijos nepasisėkimai, ne tik sugrąžins demokratams dabartinės Senate ir Atstovų bute daugumas, bet jas dar gerokai padidins.

Republikonų partijos vadovybė taip pat nesnaudžia. Kongresinę rinkiminę kampaniją jie pradėjo anksti, dar sausio mėnesį. Minėdami penkerių Eisenhowerio prezidentavimo metų sukaktį, per visą šalį jie ruošė banketus ir pastatė patį prezidentą suformuluoti rinkiminę programą. Republikonų šūkis trumpas: *gerovė ir taika!* Republikonai, sakė prezidentas, davė kraštui penkerių metų didelę gerovę, didelio "pralobimo" laikotarpį. Tiesa, kad šiuo tarpu gyvename tam tikrą ekonominį "atslūgimą", bet jis sutirps vasaros karščiuose ir rudenį, atėjus rinkimams, mūsų ekonomika vėl stovės dar tvirtesnėmis kojomis, negu pernai, ar užpernai. Na, o niekam netenka abejoti, jog republikonai likvidavo trumaninį karą Korėjoje ir davė mums penkerių metų taiką. Amerikos žmonės, girdi, negali nematyti šių republikonų administracijos laimėjimų. Todėl jie, pasak prezidento, lapkričio mėnesį įkainuos republikonų politiką, suteikdami jiems daugumas abiejuose Kongreso butuose.

Į demokratų reikalavimą daugiau lėšų militarizmui ir kariniam pasiruošimui, prezidentas Eisenhoweris atsakė padidintu biudžetu, padidintais paskyrimais apgynos reikalams. Tuo jis atėmė svarbiausią demokratų rinkiminės programos punktą. Tuo klausimu seniai nebeliko jokio skirtumo tarpe demokratų ir republikonų.

Tai kur tie tarpe šiu partijų skirtumai, kuriais Amerikos žmonės, atėjus rinkimams, galėtų padaryti pasirinkimą? Svarbių pagrindinių skirtumų tarpe republikonų ir demokratų niekad nėra buvę, bet šiemet, ruošiantis kongresiniams rinkimams, jų nė su žiburiu nesurastum. Skirtumai, kurie randasi, yra nedideli. Na, pavyzdžiui, demokratai siūlo dar didesnes išlaidas ginklavimuisi, bet republikonai žada jas padidinti, pasirodžius reikalui. Šiuo tarpu, sako, pilnai užtenka tiek, kiek skiriama prezidento patiektajame biudžete. Naminiams ekonominiams reikalais nei vieni, nei kiti nėra pateikę Amerikos žmonėms konkretės išeities. Demokratai neturi pasiūlymų pašalinimui ekonominio "atslūgimo".

Tačiau demokratams rinkimuose laimėti progų yra. Visų pirma, ekonominė krizė visuomet kreipia žmones prieš tuos, kurių rankose randasi krašto vairas — šiame atsitikime, prieš republikonus. Antra, republikonų vadovybė pradeda žmonėms atsibosti. Tie, kurie prieš penkerius metus balsavo prieš demokratų tikslus, kad pastarieji per daug ilgai vairavo šalį, panašiai dabar galvoja apie republikonus.

Vienas dalykas šiemet aiškus: beveik niekur piliečiams nebus trečio pasirinkimo, nes niekur nesigirdi apie rimtą trečiosios partijos pasirodymą. Kongresiniuose rinkimuose vietiniai klausimai ir kandidatai gali būti lemiamuoju faktoriumi. Iš tos pusės, mums atrodo, demokratai turi daugiau progų laimėti, negu republikonai, nes daugumoje vietų darbo unijos ir šiaip įvairios liaudiškos organizacijos tradiciniai parems demokratų. Prezidento Eisenhowerio tariamasis "progresyvus republikonizmas" nieko nedavė, kas galėtų pakeisti tradicinę opinią, jog republikonų partija tebėra paties stambiausio ir konservatyviausio kapitalo partija. Ko gero, Eisenhowerio penkerių metų prezidentavimas dar labiau sustiprino šią opinią, nes juk nei jis pats neslepia fakto, kad jo administracija yra didžiojo biznio administracija.

Aš nueisiu į darželį

Kai važiuos į festivalį
Mano broliuželis,
Aš nueisiu į darželį,
Ten, kur žydi gėlės.

Aš nuskinsiu rūtų, mėtų,
Bijūnėlių žalią...
Kad broleliui jie kvėpėtų
Visą visą kelią.

Aš, nuskynus puokštę gražią,
Tarsiu:
— Gero kelio! —
Lai draugams broliukas veža
Žiedus iš darželio.

* * *

Pražydo darželis pavasario rytą,
Ir žiedus atvėrė visi pumpurai.
Prie mano langelio, plačiai atidaryto,
Pražydo darželis pavasario rytą.

Rasos karoliukuose saulė sušvito,
Dangus lyg žibutė pamėlo žydrai...
Pražydo darželis pavasario rytą,
Ir žiedus atvėrė visi pumpurai.

A. Matutis

Našlaitė

Kodėl našlaite pavadino
Tave, mažoji gėle?
— Todėl vadino, kad našlaitėlė
Anksti rytelį kėlė.

Todėl vadino, kad mano žiedas
Rasos žemčiūgais verkė,
Kad per audružę
Jis nepalūžo,
Akelių nesumerkė...

Vai, daugel kartų žiedelis mano
Našlaitėlius ramino,
Ir našlaitėliai mane mažytę
Našlaite pavadino...

A. Matutis

MARKSISTINĖ TARYBŲ LIETUVOS ISTORIJA

R. M.

Pažinti save, pažinti savo tautos praeitį ir dabartį yra vienas svarbiausių ir brangiausių dalykų. Lietuvių tauta viena seniausių tautų pasaulyje, jos kalba taipgi sena ir graži, tačiau nedaug yra lietuvių, kurie gerai pažintų savo tautos ir valstybės praeitį. Tai yra dėl to, kad lietuvių tautinis atbudimas, palyginti, prasidėjo neseniai; tai yra dėl to, kad per ilgus metus neturėjome savo kalba literatūros ir istorinių veikalų, nušviečiančių praeitį.

Tiesa, S. Daukantas prieš apie šimtą metų rašė apie lietuvių tautos praeitį, o po jo buvo parašyta viena kita populiari iš istorijos knyga, pavadintos istorijomis, tačiau vis tai buvo nepilni veikalai, jie nesuteikė mums pilno lietuvių tautos ir Lietuvos valstybės praeities paveikslą. Neturėjome marksistiniu metodu parašytos Lietuvos istorijos.

Tik tarybiniais metais, atstačius karo sugriautą šalį, Lietuvos mokslininkai pasiryžo nušviesti Lietuvos praeitį, kad iš jos lietuvių tautos sūnūs ir dukros galėtų semti pamokas ateičiai.

Jau išėjo iš spaudos pirmasis tomas "Lietuvių literatūros istorijos," leidžiama lietuvių meno istorija, ruošiamas lietuviško teatro istorija; leidžiamas milžiniškas lietuvių kalbos daugiatomis žodynas, pradedama spausdinti didžiulė daugiatomė enciklopedija, ruošiamas ir plati, išsami Lietuvos istorija.

J. JURGINIO KNYGA

Po ranka turiu neseniai iš spaudos išėjusią (35,000 egz. tiražu!) istoriko Juozo Jurginio knygą "Lietuvos TSR Istorija," išleistą Valskybinės Pedagoginės Literatūros Leidyklos. Knyga nedidelė, tik 172 puslapių, ir ji skiriama vadovėliu vidurinėms mokykloms (gimnazijoms), bet knyga taip pat naudinga ir vertinga ne tik tiems, kurie yra mokyklose, o ir visiems, trokštantiems susipažinti su Lietuvos istorija. Tai pirmas tokis veikalas, trumpais broožais paliečias Lietuvą nuo gilios senovės laikų iki šių dienų. **Kiekvienas mūsų tautos**

svarbesnis laikotarpis bei posūkis čia yra trumpai atpasakotas.

Ties kiekvienu svarbesniu posūkiu autorius ilgiau sustoja ir plačiau papasakoja, parodydamas priežastis, kodėl, kaip visa tai įvyko.

Čia pat tenka priminti, kad tas pats J. Jurginis dabar drauge su kitais Lietuvos istorikais ruošia pilną, plačią Lietuvos istoriją.

"Lietuvos TSR Istorijos" autorius teigia, jog Lietuvoje žmonės, mūsų bočiai, apsigyveno prieš vienuoliką tūkstančių metų. Iš pradžių jie buvo klajokliai. Bet Lietuvos valstybė susikūrė tik 12-13 amžiuose. Lietuvos valstybė sutvirtėjo, išaugo Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Gediminui, Vilniaus įkūrėjui, stovint valstybės priešaky.

Įdomiai autorius aprašo Lietuvos senovę, įdomiai jis taipgi atpasakoja ir dar mums atmenamus lietuvių tautos posūkius, sakysime, tai, kas atsitiko prieš 40 metų, kai Lietuvą dar laikė okupavę kaizeriniai vokiečiai. J. Jurginis nurodo:

"Lietuvių tautos išsivadavimo judėjimui slopinti vokiškieji okupantai stengėsi panaudoti jų pačių sudarytąją buržuazinę tarybą. Okupantų pavesta, 1917 m. gruodžio 11 d. taryba priėmė pareiškimą dėl Lietuvos valstybės atkūrimo su sostine Vilniumi ir dėl Lietuvos susijungimo su Vokietija... Tarybos pareiškimu pasipiktino ne tik darbo žmonės, bet ir kai kurios buržuazijos grupės. Tada taryba 1918 m. vasario 16 d. pasirašė kitą pareiškimą dėl Lietuvos nepriklausomybės, kuriame apie sąjungą su Vokietija nieko nebuvo sakoma. Bet tai dar nereiškė, kad taryba būtų pasipriešinusi okupantams ir atsisakiusi nuo Lietuvos prijungimo prie Vokietijos. Ji, vykdydama okupantų pavedimus, 1918 m. vasarą vieną iš Vokietijos princų — Urachą išsirinko Lietuvos karaliumi ir pavadino jį Mindaugu II..." (pslp. 102).

Tuo pačiu kartu, kai buržuazinė taryba laukė Lietuvai karaliaus Uracho, šalyje ėjo darbo žmonių judėjimas nukreiptas prieš vokiškuosius okupantus, ir už tai, kad Lietuva bū-

tų paskelbta tarybine respublika. Spalio revoliucijos atgarsiai Lietuvą buvo pasiekę, ir darbo žmonės, komunistų skatinami, ruošėsi, jei reikės, ginklo pagalba kovoti prieš okupantus, prieš buržuaziją, už tarybinę Lietuvos respubliką.

Ir Tarybų Lietuvos respublika 1918 metų gruodžio mėnesį Vilniuje buvo paskelbta. Buržuazijai pavyko ją laikinai nugalėti tik su kaizerinių ir lenkiškų ponų armijų talka.

Autorius ryškiai nušviečia buržuazinės Lietuvos laikus, darbo žmonių sąjudžius, 1926 metų fašistinių perversmą ir tai, kas buvo po jo.

Vieną, paskutinį knygos skyrių autorius pašvenčia Tarybų Lietuvai,—antrojo pasaulinio karo ir pokario metui nušviesti.

J. Jurginis Amerikos lietuviams yra žinomas: 1938 metais jis buvo atvykęs į Ameriką ir čia padarė nemažą pranešimų apie Lietuvą. Jurginis moka populiariai rašyti: kalba paprasta, kiekvienam aiškiai suprantama.

Beje, Jurginis yra autorius ir eilės kitų istorinių knygų.

Girdėjome, kad "Lietuvos TSR Istorija" Lietuvoje jau išpirkta; veikiausiai tuoj bus išleista jos antroji laida. Tolydžio mes lauksime t. v. pilnos, plačios Lietuvos istorijos pasirodant.

Aš pasėjau

Aš pasėjau į lysvelę
Saują rūtų,
Kad daržely žalia žalia
Visad būtų.

Aš pasėjau į lysvelę
Saują mėtų,
Kad per vasarėlę žalia
Jos kvėpėtų.

Pasodinsiu daug tulpelių
Ir radastų,
Kad žieduos darželis mano
Visad skęstų...

A. Matutis

Svirplio daina

Pirkioj šilta, jauku.
Baigia krosnyje degti
Paskutinis traškus pagaly.
Tu tik vienas budi
Šią viduržiemio naktį,
Ir dar užkrosny čirpia svirplys.

Šeimininkai vaišingi
Seniai jau sumigo.
Tu — kelionėj;
Užmigt negali.
Tyluma, tyluma...
Šonan atstumi knygą;
Sėdi vienas, mąstai ir tyli.

O svirplys vis dainuoja.
Tyli, tylutėlė
Jo melodija virpa ramiai...
Štai, ir tu apsnūdai
Jaukiame kambarėly
Ir svajingai šypsotis ėmei.

Kiek čia žmogui tereikia:
Mažyčio kampilio,
Duonos kashio,
Žodelio meilaus...
Susigūžtum šiltai
Ir nebeitum į kelią,
Ir klausytumeis svirplio kuklaus.

Kaip juokinga!
Visvien juk reikės atsikelti. —
Rytas garsiai į darbą pašauks.
Tu išeisi į pūgą,
Į spiegiantį šaltį;
Vėjas plaks tavo veidus
Ir kauks.

Svirplio dainą užtrenks.
Ir nebus jos girdėti. —
Ji tik kambario tylai skirta.
Kitos erdvės laukuos, —
(Toliai, aukščiau žvaigždėti),

Antanas Jonynas

DIEGO RIVERA IR JO KŪRYBA LIAUDŽIAI

R. BARANIKAS

Vieną karštą vasaros dieną būrelis peonų-bežemių atėjo į Mexico City, savo šalies sostinę. Jie buvo basi, kaip paprastai esti Meksikos peonai, jų indėniškų bruožų veidai buvo apdengti karštų Meksikos kelių dulkėmis, bet po plačiomis sombreromis jų akys švietė kaip ir viltingu nujautimu, kad jie atvyko pamatyti ką nors įstabingo.

Jie atėjo iš Zakatekas srities, ir jie ėjo pėsoti per dvi dienas ir naktis. Jie atėjo, kad pamatyti didelius paveikslus, kuriuos nupiešė Diego Rivera.

Ne jie vieni atėjo. Po Zakatekas, Morelijos, Tampico apylinkes, nuo Ciudad Juarez iki Oajacos, net kalnuose, kur žmonės nei ispaniškai nesupranta, ir kur skamba tik senos indėnų kalbos, garsas plito, kad Meksikos Mieste gyvena didis dailininkas, kurio vardas yra Diego Rivera, bet kurį dauguma žmonių trumpai vadino *Diego*.

Ši grupė iš Zakatekaso atėjo pamatyti didelio paveikslo apie Zapatą ir jo šalininkus zapatistus, kurie kovojo už Meksikos vargo valstiečius. Jiems nei galvon neatėjo klausimas, ar jie supras paveikslą—jie žinojo, kad Diego piešia apie jų gyvenimą, apie dalykus, kurie yra jų, kurie juos liečia, kuriuos supranta visa Meksikos liaudis, įskaitant kalnėnų indėnus.

Ir kitą kartą—tai buvo Meksikos sostinėje, gatvėmis vingiavo didelė žmonių demonstracija. Tai buvo prezidento Kardenaso laikais, kuomet žemės reforma šalyje buvo varoma visu garu pirmyn, kuomet net buvo steigiami pavyzdiniai kolektyviniai ūkiai šen ir ten, kuomet klerikalijai sparnai buvo žymiai apkarpyti.

Demonstracija buvo už dar platesnę žemės reformą ir prieš tuos visus, kurie liaudies valiai nori pastoti kelią.

Diego Rivera stovėjo šaligatvyje ir stebėjo demonstraciją. Prie jo stovėjo būrelis jo mokinių, jauni dailininkai. Štai, pasigirdo revoliucinė daina, ir demonstrantai, jos įkvėpti, aukščiau iškėlė raudonas vėliavas. Demon-

stracijoje buvo daug iš užmiesčio atvykusių valstiečių, ir jų spalvingos mantilos ryškėjo saulės šviesoje.

Vienas jaunas dailininkas pagriebė Riveros ranką ir sušuko: "Ei, Rivera, jūsų paveikslas!" Jis turėjo omenyje vaizdą gatvėse. Rivera dar praeityje, prieš tai, negu tokios demonstracijos vyko, jas įsivaizdavo ir piešė au-dekle. Ir štai dabar ši demonstracija buvo kaip ir jo svajonių isikūnijimas.

D. Riveros "Mokytoja komunaliniame kaime."

Šis paveikslas vaizduoja laukuose mokyklą.

Tuo tarpu, kai vaikai mokinasi, valstiečiai apdirba kolektyvinę žemę, o ginkluotas karys saugo nuo priešų.

RIVEROS SUSITIKIMAS SU PICASSO

Diego Rivera gimė 1886-ais metais Guanajuatoje, Meksikoje. Jis iš pat jaunystės parodė talento tapybai, ir, kaip jaunas studentas, išvyko mokytis tapybos Paryžiuje. Paryžius tada, dar labiau negu dabar, buvo pasaulinės

tapybos centras. Ten tuo laiku tokie jauni ir gabūs dailininkai inovatoriai kaip Picasso, Braque ir kiti, kūrė naujus stilius, rašė manifestus, skelbė naujas estetiniai-revoliucines teorijas apie tapybą ir skulptūrą.

Rivera, ispaniškai-indėniškos kilmės meksikietis, į Francūziją atvyko su visai kitokiomis tradicijomis, negu europiečiai. Su ispaniškai kalbančiu Picasso Rivera galėjo susikalbėti, nes abiejų buvo vienokia gimtinė kalba. Bet tai tik lingvistiniai, o dvasiniai jie buvo skirtinguose poliuose — tuo tarpu, kai Picasso buvo visa savo širdimi ir energija pasinėręs formalistinėse inovacijose, tuo tarpu,

Riveros freskas Cortes rūmuose Meksikos mieste, pavadintas "Cukraus Industrija." Jame dailininkas vaizduoja vargingąją cukraus plantacijų darbininkų priespaudą.

kai kiekvienas žingsnis link naujų išraiškų kubizme, neo-romantizme ir kitokiuose stiliuose jam buvo naujo pasaulio atidengimas, Rivera su ta atmosfera negalėjo sutapti. Jis dar savo vaikystėje Meksikoje matė senovės aztekų ir kitų indėnų skulptūras ir tapybą: jis jautė, kad Meksika, kuri artinasi prie didelių revoliucinių sukrėtimų, reikalauja meno,

kuris būtų nacionalinis savo forma, revoliucinis savo turiniu. O nacionalinis savo forma reiškia—semtis įkvėpimo iš aztekų ir kitų indėnų tradicijų, derinti jas su ispaniškėmis, vaizduoti Meksikos socialinę tikrovę.

DIEGO RIVERA — REVOLIUCIONIERIUS

Būdamas Paryžiuje Rivera, kaip ir kiti jauni tuometiniai dailininkai, piešė daug natūrmortų. Bet jo širdis buvo ne su vaisiais, mandolinomis ir kitokiais objektais ir jų kompozicija audekle, o su Meksikos žmonių siekais.

1921-ais metais Rivera sugrįžo namo, Meksikon. Jis grįžo žymiai kitoks, negu buvo išvykęs 1907-ais metais. Kai jis išvyko, jis nežinojo tikrai, ko siekia mene. Kai jis grįžo, jis buvo įsitikinęs realistas ir savotiško meksikietiško stiliaus šalininkas. Kai jis išvyko, jis buvo politiniai neutralus. Kai grįžo,—jis buvo revoliucinis socialistas, įsitikinęs socializme, draugaudamas su kairiečiais Francūzijoje ir taipgi su revoliuciniais emigrantais iš caristinės Rusijos, įskaitant bolševikus.

Neėmė ilgai, ir Riveros vardas pradėjo garsėti Meksikoje. Jo nauji paveikslai, vaizduojantieji Meksikos praeitį, kovą prieš ispaniškus pergaletojus, valstiečių kovą už žemę, indėnų senovinę istoriją, nelabai patiko Meksikos akademikams. Kritikai iš pradžios sakė, kad Riveros menas yra "vulgariškas, šiurkštus, neįtaurus, prasčiokiškas, primityviškas" ir taip toliau ir taip toliau.

Bet tuo tarpu, kai akademiniai kritikai Riverą peikė, paprasti žmonės ir jauni dailininkai pradėjo spiestis aplink jį. Įvyko beveik stebuklas: prasčiokai, kurie niekad pirmiau neįžengė į galeriją arba muziejų, pradėjo lankyti Riveros parodose. Valdžia laipsniškai pradėjo įsitikinti, kad Riveros tapyba yra galingas ginklas nacionaliniai-revoliuciniame Meksikos judėjime ir pradėjo remti jį: užsakyti pas jį didelius muralus-freskus, leisti jam dekoruoti svarbius valdžios pastatus.

RIVEROS KŪRYBOS ĮTAKA

Riverai nieko kito ir nereikėjo. Jis jau seniai jautė, kad tapyti molbertinius paveikslus, kuriuos turtingesni žmonės nuperka ir pakabina savo salonuose, yra talento eikvojimas. Jis jautė, kad reikia piešti didelius paveikslus

ant viešų sienų, kur jas matytų liaudis.

Šiandien Meksikos Mieste Riveros didelių tapybos muralinių kūrinių yra švietimo ministerijoje, nacionaliniame muziejuje, eilėje mokyklų, parlamentariniuose rūmuose ir t.t.

Jis yra nupiešęs kai ką ir Jungtinėse Valstijose. Detroito muziejus turi jo dekoracijas, jų yra ir San Franciske. Didžiausias amerikinis užsakymas, betgi, privedė prie konflikto. Kuomet Rockefelleris baigė statyti savo dangorėžių grupę New Yorke, Rivera buvo pakviestas nupiešti pastato vidaus centre didelį monumentalinį simbolišką paveikslą, vai-

D. Riveros piešinys „Valstiečių vadas Zapata“ („El lider Agrarista Zapata“). Šis paveikslas vaizduoja valstiečių ir žemių sukilimą prieš feodalizmą.

zduojantį žmoniją ir darbą. Bet kaip nustebo Rockefelleris, kuomet Rivera į paveikslą įjungė Lenino atvaizdą!

Rockefelleris tuojau įsakė visą nutapytą sieną nukrapštyti, ir šiandien toje vietoje randasi bereikšmis žymiai mažiau talentingo dailininko „nekaltas“ kūrinys.

Riveros įtaka pačioje Meksikoje, tai yra, tos šalies mene, pasidarė neginčijama. Ap-

link Riverą pradėjo spiesti tokie dailininkai kaip Siqueiros, Orozco ir, dalinai, Tomayo. Pats Rivera jau buvo įsitikinęs komunistas ir Kompartijos nariu. 1927-ais metais jis apsilankė Tarybų Sąjungoje. Socializmo šalis, savo sunkioje, bet entuziastiškoje statybos stadijoje, paliko Riveroje gilų įspūdį. Jis dar labiau sutvirtėjo kaip komunistas.

RIVEROS SANTYKIAI SU TROCKIU

Apie dešimtmečiu vėliau, 1936-ais metais, Rivera, betgi, kreipėsi į prezidentą Kardenasą su prašymu, kad Meksikon būtų įleistas Trockis, o kuomet Trockis atvyko Meksikon, Rivera jį pasikvietė gyventi jo name. Tuo laiku Rivera taipgi išstojo iš Komunistų partijos.

Bet tas epizodas nereiškia, kad Rivera kada nors nustojo būti komunistu. Po Trockio mirties Rivera laipsniškai pradėjo artintis prie K. P. ir pagaliau vėl tapo priimtas nariu.

Užpraeitais metais buvo paskelbta, kad Rivera serga odos vėžiu. Jis išvyko Maskvon gydytis ir tapo pagydytas. Bet praeitų metų pabaigoj jis mirė, nors ne nuo vėžio—mirė sulaukęs virš 70 metų amžiaus.

Jo laidotuvės Meksikos Mieste parodė, koks iš tikrųjų buvo Rivera. Į jas suvyko šimtai tūkstančių žmonių iš visos šalies, kai kurie atėję pėsti ir basi iš aplinkinių kaimų. Kars-tas buvo apdengtas raudonomis vėliavomis, vyriausią atsisveikinimo kalbą pasakė Siqueiros, Meksikos Komunistų partijos centro komiteto narys, pats irgi žymus dailininkas, Riveros bendradarbis ir mokinys.

Žiema

Eini lauku. Po kojom sniegas
Kaip baltas baltas pūkas.
Tik vėjas lygumoje nemiega,
Baltais verpetais sukas.

—Sveika, žiema!—šauki, dairais
Į žemės patalus pūkuotus,
Net uosiai kailiniais gerais
Apsupo liemenis šakotus.

Vl. Mozūriūnas

NUO SAVO TAUTOS ATITRŪKUSI AUTORĖ

JUOZAS BALTUŠIS

TALENTO TRAGEDIJA

Tokia išvada pirmiausia ateina į galvą, perskaičius Birutės Pūkelevičiūtės romaną "Aštuoni lapai." Iš daugelio realistinių epizodų šioje knygoje, iš eilės aprašymų ir pasakojimų aiškiai matyti, jog B. Pūkelevičiūtė turi stiprų prozaikės epikės talentą. Normaliose gyvenimo sąlygose ji, be abejonės, išaugtų į reikšmingą literatūrinę jėgą, įneštų daug gėlavaus kūrybiškumo literatūron. Tam yra visi duomenys. Deja. Religinis, viduramžių dvasia persunktas auklėjimas vaikystėje, kiaurai miesčioniška augimo aplinka sužalojo jos są-

Juozas Baltušis

monę, iškraipė realaus gyvenimo pajautimą, įsigilinimą į jį, pasakyčiau, net užkirto kelią teisingai pažinti gyvenimą. Prie šios nelaimės prisidėjo ir kita, bene pati sunkiausia— atitrūkimas nuo savo tautos, nuo jos lūkesčių ir svajonių, jos siekimų ir kovos, ir pagaliau atitrūkimas nuo savo gimtojo krašto. Visiškai suprantama, kad tokioje padėtyje kūrėjas yra lyg tas medis, išrautas iš žemės-motinos, nebemaitinamas jos gaivinančia jėga:

kuri laiką tas medis dar žaliuoja, kartais išleidžia ir atžalas, bet vis labiau blykšta meridėjančios jo šaknys, vis žemiau linksta vystą lapai, ir kiekvienam jau aišku, kad tai regimas jo žaliavimas tik akių apgaulė, o tikrumoje—jis pasmerktas galutinai nuvysti, nudžiūti. Tokį išpūdį daro ir B. Pūkelevičiūtė savo romanu. Išrauto iš gimtosios žemės medžio išpūdį. Jos knygoje irgi yra lyg ir tikri vaizdai, lyg ir tikri žmonės, jų rūpesčiai, sielvartai ir džiaugsmi, o iš esmės, visa tai netikra, iškraipyta, viskas atsispindi lyg kreivame veidrodyje. Aš čia neminėsiu tų religinių svaičiojimų, tų psalmiškų citatų, kurias B. Pūkelevičiūtė tirštai prisodrina kiekvieno savo knygos skyriaus pradžia. Kiekvienas turi teisę cituoti, kas tik jam patinka, pradėdant evangelija ir baigiant penktosios dienos adventistų kliedėjimais. Man daugiau rūpi tai, ką B. Pūkelevičiūtė bando pateikti skaitytojams kaip tariamą tikrovę, ir kaip ji bando tai padaryti.

Jau minėjau, kad B. Pūkelevičiūtė bando vesti savo skaitytoją už rankos Kauno gatvėmis ir papasakoti jam apie anuometinį Kauno gyvenimą. Čia ir Žalasis Kalnas, ir Aleksoto tiltas, ir A. Freda, ir Šančiai, ir Viliampolė, ir Laisvės Alėja, ir Vytauto prospektas... Viskas čia yra. Nėra tiktai vieno: teisybės! B. Pūkelevičiūtės vaizduojamas Kaunas toks romantiškas, toks gražus, toks linksmas ir jaukus miestas, jog darosi nebešanašus į realų miestą, o tampa kažkokiu rojaus kampeliu. Žmonės čia gyvena visi sotūs ir laimingi, švenčia įvairiausias šventes, vaikšto į Karo muziejų, į vėliavos nuleidimo iškilmes, o sugrįžę namo—valgo tortus, bankuhanus, užgerdami viską užsienio konjakais ir kitais brangvyniais. Visi butai švarūs ir gražūs, visi apsirengę švariai ir gražiai, visi tokie kultūringi, kad blogesnio žodelio niekur neišgirsi; o jau visų pamaldumas, o jau dievobaimingumas, o jau artimo meilė, tiesiog stebinte stebina. O jau visų lietuvių vienybė tokia, kad tiktai susiimk už širdies ir šypso-

kis, šypsokis, šypsokis iš laimės, kartu su romano autore. Niekas čia nieko neišnaudoja, neskriaudžia, gyvena visai angeliškoj taikoj, darnioj ir nesuardomoj ramybėj, didžios meilės šeimoj, o toji šeima vadinasi vienu vardu—lietuviai!

Visa tai būtų, žinoma, labai gerai, ir mes nieko neturėtumėm prieš tokį Kauną. Tiktai kur gi padėti tuos tūkstančius bedarbių, kurie badaudami ėjo demonstruoti Kauno gatvėmis? Iš kur jiems paimti B. Pūkelevičiūtės aprašomų tortų ir bankuhanų, kai jie neturėjo duonos plutos paduoti alkstančiam savo vaikui? Kur gi padėt tuos inteligentus bedarbius, kurie baigė aukštąjį mokslą ir po to kasė kanalizacijos griovius, gaudami už tai po pusantro arba du litus į dieną? Kur, pagaliau, padėti tuos dešimtis tūkstančių išvaržytų valstiečių, kurie suplūdo į anuometinį Kauną ieškoti darbo bei kelio į užjūrio šalis? Na, o ką daryti su garsiosios “Brazilkos” ir kitų Kauno priemiesčių laučais, kuriuose, susigrūdę po kelias šeimas į vieną kambarį, gyvena darbo žmonės? Kaip suprasti šiuose suplėkusiųose, kiaurai perlyjamuose laučuose tas minkštas sofas ir fotelius, kuriuos aprašo B. Pūkelevičiūtė savo “Aštuoniuose lapuose”? O juk nutylėti visa tai—reiškia nutylėti tikrąją padėtį, atvirai tariant, meluoti skaitytojams į akis. B. Pūkelevičiūtė, matyt, naiviai tikisi surasti tokius skaitytojus, kurie jau pamiršo anuometinį Kauną ir dėlto patikės jos melui. Bet juk tokių skaitytojų laisvoj Tarybų Lietuvoj nėra. Visi mes buvome liudininkais, kaip dabar, tarybiniais laikais, buvo valomi Kauno priemiesčių laučai ir lūšnos, juoba jie netiko ne tiktai gyventi žmonėms, bet juose negalima laikyti net gyvulio arba daržovių. Visi mes buvome liudininkais, kaip vietoj šitų laučų ir lūšnų iškilo šviesūs daugiaaukščiai mūrai, kuriuose apgyvendinti Kauno darbininkai. Anuometiniame Kaune garsiojo “Pienocentro” rūmai atrodė tikras dangoraižis. Šiandien šis “dangoraižis,” šalia naujųjų pastatų, atrodo tikras liliputas. Anuometiniame Kaune visa Nemuno krantinė, nuo Nemuno gatvės iki pat “Kauno Audinių” fabriko, buvo tikra šiukšlių sąvartos vieta. Šiandien čia — ištisi mūro kvartalai, naujos gatvės ir nauji skverai. Ir šančiai, ir Viliampolė, ir Žalasis Kalnas —

nebeatpažįstamai pasikeitę, iškilę naujais fabrikais, gamyklomis, nesibaigiančiomis naujų namų gatvėmis, nieko bendro nebeturinčiomis su pirmąsiais Kaunu ir jo priemiesčiais. Ir niekur čia nepamatysite dabar bedarbių, juoba darbininkų paklausa visą laiką pralenkia pasiūlas. Ir niekur čia nerasite jokių išėivybės biūrų, gabenančių lietuvius į Argentinos faciendas ar Brazilijos plantacijas, į žaliąjį Čako pragarą, juoba kiekvienas lietuvis susirado sau laimę gimtojoje savo žemėje. O praeities Kaunas liko žmonių atmintyje kaip sunkus sapnas, kaip niurus ir slegias prisiminimas. Tas prisiminimas žadina dar didesnę kauniečių meilę dabartiniam Kaunui, dar didesnę atsivadimą Tarybų Lietuvai. Ir jokie B. Pūkelevičiūtės bandymai nuskaidrinti šį prisiminimą, jokie jos mėginimai nupiešti anuometinį Kauną ružavomis spalvomis nieko čia nebegali nei paveikti, nei įtikinti.

Tačiau B. Pūkelevičiūtė iškraipo ne tik anuometinio Kauno vaizdą. Melu ir neteisybe persunkta visos jos romano vietos, kur kalbama apie Tarybinę Armiją, rusus ir visas kitas tautas, išskyrus, žinoma, vokiečius ir dalį lietuvių. Apakinta rūsčios neapykantos darbo žmogui, B. Pūkelevičiūtė sumaišo visas tautos sąvokas, sutapatindama hitlerinius fašistus su vokiečių tauta, kruvinuosius imperialistus su jų pavergtomis tautomis. Jai net į galvą neateina mintis, jog vokiečių tauta yra viena, o hitleriniai fašistai—visiškai kas kita. Šia kryptimi risdamosi, autorė nudarda iki paties šlykčiausios reakcinės ideologijos išraiškos—antisemitizmo. Užtenka paskaityti, kaip ji vaizduoja drauge su ja pabėgusią žydų tautybės mergaitę Elvyrą, kad įsitikintum tuo. Panieka ir pasityčiojimas — štai viskas, ką autorė suranda pasakyti žvėriškai naikinamos ir persekiojamos anuo metu žydų tautos adresu! Gyvendama Kaune hitlerinių fašistų okupacijos metais ji nepastebėjo nei pasibaisėtino getto, įruošto Viliampolėje, nei begalinio nekaltų žmonių žudymo, kai šimtai tūkstančių aukų buvo guldomi į žemę vien dėl to, kad jų plaukų spalva buvo kitokia, negu B. Pūkelevičiūtės išgarbinto majoro Holldorfo. O juk kiekvienas antisemitizmas, pradėdas nuo žydų, neišvengiamai pereina prie kitų tautų naikinimo. Ir hitleriniai fašistai naikino ne vien žydus. Dešimtys tūkstančių lie-

tuvių buvo sušaudyti jų rankomis, ir sušaudyti būtent Kaune, ir būtent majorų holldorfų rankomis. Nematyti viso to, nutylėti visa tai — reiškia prarasti bet kokį bendražmogiškąjį humanizmą! Autorės žiniai turiu pasakyti, jog Kaune, Vilniuje, ukmergiškiam Pivonijos miške, Kupiškėje ir visoje eilėje kitų Lietuvos vietų buvo žudomi ne vien kairiųjų pažiūrų žmonės, bet ir B. Pūkelevičiūtės bendraminčiai — katalikai, giliai religingi žmonės. Savo paties akimis stebėjau, kaip 1944 metų rugpiūčio mėnesį buvo atidaromos gigantiškos kapų duobės Panerių kurorto miške (aštuoni kilometrai nuo Vilniaus) ir imami iš jų lavonai perlaidojimui. Daugelis nužudytųjų turėjo ant kaklo kukavinius rožančius, kiti — sidabrinčius medalikėlius su Vilniaus Aušros vartų dievo motinos paveikslu. Jų tarpe buvo daug kūdikių. Tik šie nebuvo sušaudyti — B. Pūkelevičiūtės išgarbintieji hitleriniai fašistai užkasė juos gyvus, šalia tėvų lavonų. Visas Panerių miškas buvo pilnas duobių, nebuvo galima rasti vietelės, kur padėti koją, kad išsisaugotum neužmynęs žmogaus kaulų. B. Pūkelevičiūtė nieko šito nepastebėjo, kaip nepastebėjo ir tų mirties lagerių, pro kuriuos ji važiavo Vokietijoje, o jų tarpe ir Štuthofa lagerio. "Aštuonių lapų" autorei Štuthofas — kurortinis miestelis su gražia gamtos aplinka. Tuo tarpu būtent čia, mirties lageryje, buvo kalinami ir naikinami lietuvių kultūros ir mokslo žmonės, o tarp jų — pats didžiausias lietuvių dramaturgas Balys Sruoga, talentingai aprašęs vėliau "Dievų miške" visą šį mirties lagerio siaubą. Štai iki kokio apakimo prieinama, kai vadovaujama tautų neapykantos ideologija, rasistine ideologija!

Daugelyje romano vietų B. Pūkelevičiūtė stengiasi būti "objektyvi," pavaizduoti žmones ir įvykius tariamai teisingoj šviesoje. Tačiau tai bergždžios pastangos. Autorei taip ir nepavyksta nugalėti savyje to pasibaisėtino ideologinio siaurumo, kurį jos sąmonėje suformavo visos tos seserys prudencijos, aloyzos, bartolomėjos, remigijos ir modestos, suformavo visas miesčioniškai - buržuazinis auklėjimas. Būtent dėl to B. Pūkelevičiūtė visur pabrėžia, jog "rusas man visada pasiliks neįmanoma mįslė." Dalykas čia labai paprastas. Prie rusų, kaip ir prie kitų tautų, B. Pūkelevičiūtė

prieina su paruoštu iš anksto masteliu, kurį jai įbruko į rankas jos auklėtojai. Rusai — tarybiniai žmonės, rusai — komunistai, rusai — pirmosios pasaulyje socialistinės valstybės kūrėjai; vadinasi, pasak visų reakcionierių, — jie yra žvėrys, praradusieji bet kokį žmogaus pavidalą; jie gali būti tiktai blogi, tiktai žiaurūs, tiktai nežmoniški. Ir kai realiame gyvenime, susidūrus su rusais, jie neatitinka šitam B. Pūkelevičiūtės masteliui — ji iš karto pameta galvą ir bejėgiškai kartoja: nesuprantu, rusas — man mįslė, neįmanoma mįslė!.. Ir nuo ko gi taip sutriko B. Pūkelevičiūtė? Nuo to, kad eilinis rusų karys, patikėjęs autorės ir jos šeimos nuoširdumu ir pats nuoširdžiausiai pasikalbėjęs su jais, karštai taria: "Ačiū jums, brangučiai, balandėliai..." Romano "Aštuoni lapai" autorei net į galvą neateina, kad šis paprastas rusų žmogus, nuėjęs didį karo kelią nuo jo gimtosios Riazanės iki Dančigo, matęs šiame kely masiškai išžudytų savo tautiečių kapus, išgriautus miestus, sunaikintus kaimus, perėjęs Maidaneko, Osviencimo ir dešimtis kitų mirties lagerių, atnešęs laisvę Europos tautoms, kad šis eilinis karys išsaugojo savo širdyje šviesų žmogiškumą, prakilnų taurumą, ir kad jis moka atsiliepti į kiekvieną nuoširdų žodį, jautriai užjaučia nelaimės ištiktus žmones. Jai nesuprantama, kad šito žmogaus širdyje dega karšta meilė savo gimtosioms vietoms ir kad jis dėkingas visiems, kas buvo jo giminėje, kas primena jam ją čia, prieš šalyje, kurioje jis atėjo ne užgrobimų ir nukariavimų tikslais, o gindamas savo gimtinę, savo krauju vaduodamas pavergtus Europos žmones. Kokia gi čia "neįmanoma mįslė"?! Daug labiau čia reikia stebėtis pačios autorės ir jos artimųjų poelgiu: jie apgavo šį nuoširdų ir taurų žmogų, pasityčiojo iš jo! Ir ne vien iš jo. Kitoje romano vietoje B. Pūkelevičiūtė aprašo, kaip užjaučiamai ją, persirengusią senais drabužiais ir išsitepusią maskavimosi tikslais veidą, sutinka tarybiniai žmonės. Aprašo pasityčiojančiai, paniekinančiai. Tuo tarpu šimtą kartų didesnio paniekinimo nusipelno pati autorė, besityčiojanti iš tauriausių žmogaus jausmų, iš tyrų jo ašarų!

Talento tragedija! — taip pavadinome mes B. Pūkelevičiūtės romaną "Aštuoni lapai." Ir iš tikrųjų yra taip. Praradusi tikrovės pajau-

timą, praradusi mokėjimą teisingai išvelgti žmonių ir tautų charakterį, autorė nesulaukiamai rieda į du kraštutinumus: jos romane raudonu siūlu eina du elementai—seksualizmas ir religiniai svaičiojimai. Kaip bebūtų keista, o būtent šie elementai eina lygiagrečiai. Ir jie eis dar kurį laiką B. Pūkelevičiūtės kūryboje lygia greta. Vėliau gi įvyks naujas procesas ir ši kūryba pasuks viena kuria kryptimi: arba į cinišką pornografiją arba į baltosios rusų emigrantės Bebutovos vaiduokliškus kliedėjimus. Kito kelio nėra, kaip negali būti gyvenimo medžiui, atitraukusiam savo šaknis nuo gimtosios žemės. Kito kelio nėra todėl, kad B. Pūkelevičiūtė neieško jo, kaip ieškojo įžymusis rusų tarybinis rašytojas Aleksiejus Tolstojus, parašęs tokius veikalus, kaip „Kančių keliai,“ „Petras Pirmasis“ ir daugelį kitų. Bet parašęs juos tada, kai jis pats pasuko į tą kelią, kuriuo ėjo jo tauta, o ne baltojoj emigracijoje, kurion jis buvo savo laiku išvykęs. Be savo tautos, be bendro kelio su savąja tauta, negyvenant savosios tautos lūkesčiais ir siekimais, jos darbu ir kova, negali būti jokios pilnavertės kūrybos, negali būti tikro kūrėjo. Be reikalo B. Pūkelevičiūtė guodžiasi savo romano pabaigoje rūžavom svajonėm apie kažkokį tariamą „prisikėlimą.“ Lietuvių tauta jau prisikėlė prieš septyniolika metų. Prisikėlė naujam, šviesiam ir laimingam gyvenimui. Ji pasuko bendru keliu su rusų ir kitom tarybinėm tautom. Jų padedama, ji puoselėja ir vysto savo ūkį ir kultūrą, nugalį sunkumus. Sunkumų buvo ir dar yra dabar. Pertvarkyti visą gyvenimą naujais pagrindais — ne vienos dienos darbas. Juo labiau, kad pergyventa šiurpi hitlerinių fašistų okupacija, po išvadavimo rasta išgriauti miestai, sunaikinta pramonė ir žemės ūkis. Tačiau visi sunkumai mažėja su kiekviena diena. Ir vis sparčiau žengia lietuvių tauta į aukštesnę savo išsivystymo pakopą. Būtent dabar, tarybinėj santvarkoj, suklestėjo visa, kas buvo geriausio ir gražiausio lietuvių tautoje, pasireiškė visos kūrybinės tautos jėgos. Gražiausi mūsų pra-

eities laimėjimai, tauriausi mūsų žmonių vardai, kadaise buržuazijos nustumti užmarštin ir paniekinti, šiandien atsyja naujam skambėjimui. Tarybinės lietuvių tautos lobyne šiandien surado sau deramą vietą ir K. Donelaitis, ir L. Rėza, ir Dionyzas Poška, ir Strazdelis, ir Vienažindis, ir Krėvė-Mickevičius ir visi kiti. Dešimtūkstantiniais tiražais išeina Tarybų Lietuvoj Vaižganto raštai. Didis mūsų dainius Maironis šiandien skaitomas ne vien gimtąja kalba. Jo kūryba išversta į rusų ir kitų tarybinių tautų kalbas. Plačiai žinomas jo vardas didžiojoj Tarybų šaly. Šalia Janonio raštų mes matome Lazdynų Pelėdos, žemaitės, A. Baranausko, F. Gužučio knygas. Šalia senųjų klasikų, šalia lietuvių tarybinės literatūros pradininkų Salomėjos Nėries ir Petro Cvirkos, garbingai stoja į kūrėjų gretas ištisa plejada jaunų talentų, ateinančių literatūron su savitu veidu, sava tema, sava kūrybos forma. Dar niekad Lietuva nematė tokio savo muzikinės kultūros pakilimo, tokio dailės, architektūros išsivystymo, jos mokslo išaugimo, jos pramonės ir žemės ūkio pakilimo. Pakito Tarybų Lietuvoje ne tik gyvenimas. Pakito pats Tarybų Lietuvos veidas, jos peizažas. Šiandien Kaunas nebe tas provincijos miestas su žaliakalnio tvorom, kurias aprašinėja B. Pūkelevičiūtė. Šiandien Kaunas — didis mokslo ir pramonės židinys. Ir Vilnius nebe tas, ir Šiauliai nebe tie, ir Klaipėda nebe ta. Iškilo jie visi, šitie miestai, išaugo nematyta jėga, negirdėtu platumu. O šalia jų gimė ir išaugo visa eilė respublikos pramonės rajonų, gimusių plikoje vietoje. Akmenė, Grigiškės, Ežerėlis ir daugelis daugelis kitų, tik tarybinės santvarkos metais atsiradusių žemėlapyje miestų — štai kas nužymi naujo lietuvių tautos kelio gaires. Ir veltui šiam didžiam keliui B. Pūkelevičiūtė bando priešpastatyti griozdiškąjį ir beskonį prisikėlimo bažnyčios mūrą, primenantį daugiau barakus, negu architektūrinį pastatą. Šitos jos pastangos iššaukia vien šypsena laisvo lietuvių lūpose!

Mūsų sveikatos reikalai

J. J. KAŠKIAUČIUS, M. D.

SENYVO ŽMOGAUS DIETA

Visų svarbiausia—tai *nevertoti gyvulinių riebalų*, riebios mėsos, lašinių, taukų, lajaus, sviesto, grietinės, ledų, riebių padažų bei uždaralų. Tai pats pagrindinis pagyvenusio žmogaus dietos punktas.

Su kitais maisto dėsniais irgi reikia kiek apsižiūrėti. *Baltymų*-proteinių būtinai reikia valgyti. Atseit, tokiai dietai tinka bet kokia liesa ("kūda") mėsa: jautiena, kiauliena, aviena, paukštiena, liesa žuvis, kepenys, liežuvis, žarnos ir šiaip vidurių organai — kasa (saldžioji liauka), inkstai, lietuviškas sūris, varškė be grietinės, po truputį kiaušinių. Ttai sudaro gyvulinius baltymus (proteinus). Galima ir augalinių baltymų (globulinių): žirnių, lešių, pupų, grikių, miežinių, avižinių bei kvietinių kruopų ir tyrės (košės).

Angliavandenių valgių — cukraus, duonos, visokių grūdinių, javinių miltinių valgių vartoti galima, bet su pasirinkimu. Gerai apsieiti be cukraus. Vietoj cukraus geriau tinka saldūs vaisiai, jų sultys, džiovinti saldieji vaisiai bei uogos: razinkos, datulės, apelsinai, obuoliai.

Nevertokite spalgenų, abrikosų, rūkščiųjų slyvų, o ypačiai rabarbarų (rhubarb): jie turi oksalinės rūkšties, kuri daug negerumų žmogui pridaro, net ir akmenų nuo jų susidaro. Tokių rūkščių ir bet kam geriau vengti, ne tik kad senam.

Duona geriau iš viso grūdo, kad ir smulkiai sumalta: kviečio, rugio duona. Balta duona, pyragai, ragaišiai, tortai, sklindžiai, džioviniai ir kitokie išdailinti gardėsiai nekaip tinka senyvam žmogui. Nuo tokių gardėsių ir nuo gyvulinių riebalų žmogus tunka, o tai negerai senyvam žmogui.

Žalių daržovių reikia valgyti gausiai. Tinka ir virtos daržovės, bet be taukų, be riebalų, be padažų.

Arbatos ir kavos galima—nuosaikiai. Alkoholinių gėralų nereikia: labai žalinga visam organizmui. Žinoma, nereikia rūkymo,

bet kokios tabokos ar kokių kitokių nuodų.

Užtat būtinai reikia vitaminų, vitaminų mišinio, piliulių ar tablečių formoj. Vitaminų reikia gausiai vartot.

Atsigert? Vandenuko geriausiai, arba vaisių bei uogų sunkos. Degtinės, vyno, alaus—*tabu*, uždrausta, užginta!

VALGYMO TVARKA

Pagyvenusiam žmogui, kaipo taisyklė, reikia *vengti gyvulinių riebalų*, nereikia perdėti su angliavandeniais — krakmolinais, miltiniais ir cukriniais gardėsiais. Užtat gausiai galima pasirinkti maistingųjų baltymų (proteinių), vaisių, daržovių — ir žalių ir virtų — su jų mineralais ir vitaminais.

Senyvo žmogaus viduriai dažniausia nebevirstina maisto taip gerai. Visokių rūgimų susidaro viduriuose, dujų, dieglių, spazmų, trūkčiojimų, net ir mėšlungių. Visa tai nemalonu bet kada, o ypač naktimis, sutrukdo miegą ir poilsį, jaudina nervus, gadina nuotaiką ir savijautą, mažina darbingumą, gadina bet kokį pasitenkinimą.

O šitokius negerumus galima žymiai sumažinti, pakeitus savo valgymo tvarką. Senyvam, fiziškai nedarbingam žmogui visai nėra būtina valgyti ir sočiai prisikirst bent triskart kasdien. Ypač svarbu *nepersivalgyti vakarienės*. Geriau apsieiti ir visai be vakarienės. Užtat pusryčių patartina pavalgyti sočiai. Lai pusryčiai būna sočiausias valgymas, o ne pietūs, ne vakarienė.

Kas gi tinka senyvo žmogaus pusryčiams? Liesos mėsos porcija, ypač truputį virtų kepenų. Lieso, kaimiško sūrio. Vienas ar du virti kiaušiniai, be jokio sviesto ir labai mažai druskos. Dvi, trys riekelės duonos. Bent puskvortė pieno ir kavos bei arbatos, geriau be cukraus. Saujelė razinkų ir keletas datulių. Arba ir nebaltintų figų. Gal kartais ir truputį riešutų. Apelsinas arba citraus skiltelė, vienas kitas obuolys. Dar ir daržovių lapų.

Pietums—truputį liesos mėsos, su daržovėmis, su juoda duonele. Truputis pieno arba kavos.

Tai ir visa muzika. Daugiau nieko į burną iki rytdienos pusryčių. Per tą laikotarpį viduriai spės gerokai susidorot, gazų, dujų, atsiraugėjimų ir pilvo dieglių bus nedaug. Geresnis bus miegas, o ryt rytą bus labai geras apetitas pusryčiams.

Jeigu jau labai labai užsipuolat, na, lai-gi bus kartais ir nuolaidėlė: jei labai alkanas, galėtum vakarienės puodelį šilto pienuko sugerti su riekele džiovintos juodos duonutės. Tačiau geriau pripraskite apsieiti ir be to. *Vitaminų* mišinio būtinai imkite, kada rytą ar pietų.

Labai labai svarbu: *nenusisėdėkite* susimildami, nerūkykite, negerkite jokių alkoholinių nuodų! Būtinai kasdien eikite *pasivaikščioti*. Ir eikite sparčiai, gyvai, kaip per muštrą: puikus tonikas visam organizmui, širdžiai ir nervams, protui. Pakvėpuokite *giliai* — neužmirškite. Ir netinginiukite: skaitykite, namų ruošai padėkite. Laikykites ramiai, filosofiskai reaguokite.

Podagra — tai liga ir svinga reumatizmo rūšis. Reumatizmai bent kelių pavidalų tai vis daugiausia narių ir kaulų galų įdegimai, *artritai*. Visi reumatizmo pavidalai skaudūs, bet aštrusis podagros antpuolis gal labiausiai privargina ligonį. Dažniausiai uždegimas prisimeta į didįjį kojos pirštą ir palaipsniui plinta tolyn.

Aplamai imant, bet kurią reumatizmo rūšį gerai nors neilgam paveikia garsieji liaukų preparatai: kortisonas (*"cortisone"*) ir jam giminingas *"ACTH"*. Abu preparatai nepigūs ir be gydytojo priežiūros neprieinami.

Neseniai Bostono miesto ligininė padarė pareiškimą apie podagrą. Įsisenėję ir dažnai pasikartojami šios ligos antpuoliai iš lengvo pasiduoda benemido vaistui. *"Benemid"* mažina skausmus ir palaipsniui gaivina gendančius sąnarius. Šitą vaistą, sako pranešimas, reikia vartot ilgai — mėnesiais, net ir metais. Jeigu kartais nuo šito vaisto pasireiškia kokie nemalonumai, tai vaistas sustabdomas kuriam laikui.

STATEMENT REQUIRED BY THE ACT OF AUGUST 24, 1912, AS AMENDED BY THE ACTS OF MARCH 3, 1933, AND JULY 2, 1946 (Title 39, United States Code, Section 233) SHOWING THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, AND CIRCULATION

Of Šviesa published Quarterly at Jamaica, N. Y., for October 1, 1957.

1. The names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business manager are:

Publisher American Lithuanian Workers Literary Ass'n, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill, N. Y.

Editor, Anthony Bimba, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill 19, N. Y. Managing Editor, Anthony Bimba, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill, N. Y.

Business Manager, Klements Ben Deps, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill 19, N. Y.

2. The owner is: (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or

holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual member, must be given.)

American Lithuanian Workers Literary Association, 110-12 Atlantic Avenue, Richmond Hill 19, N. Y.

3. The known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state.) None.

4. Paragraph 2 and 3 include, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting; also the statements in the two paragraphs show the affiant's full knowledge and belief as to the cir-

cumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than of a bona fide owner.

5. The average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise to paid subscribers during the 12 months preceding the date shown above was: (This information is required from daily, weekly, semiweekly, and tri-weekly newspapers only.)

Klements Ben Deps, Bus. Mgr. Sworn to and subscribed before me this 11th day of October, 1957.

(SEAL)

LILLIAN BELTE
Notary Public, State of New York

No 24-0235050

Qualified in Kings County
Certificates filed with
Queens County Clerk.
Term Expires March 30, 1959.